

Provide a role model for public libraries in the development of social justice

Robab Aziz Khani¹ | Fereshteh Sepehr² | Zohreh Mirhoseini³ | Saeid Ghafari⁴

1- PhD Student, Department of Information Science and Knowledge, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. robab13991400@gmail.com

2- Assistant Professor, Department of Information Science and Knowledge, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author) sepehrfereshteh14002021@gmail.com

3- Associate Professor, Department of Information Science and Epistemology, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. zmirhoseini@yahoo.com

4- Associate Professor, Department of Information Science and Knowledge, Payam-e-Noor University, Tehran, Iran. Sghaffari@pnu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:

Received:

11 July 2021

Received in revised form:

31 August 2021

Accepted:

28 April 2022

Published online:

28 April 2022

Keywords:

Role Model,
Public Libraries,
Development of Social
Justice.

ABSTRACT

Objective: Understanding the development of social justice and its related components has opened a new strategy beyond the perspective of libraries to enter them in an operational way. The purpose of this study is to provide a model for the role of public libraries in development of the social justice sense among the society.

Methodology: The present study is applied in terms of purpose and is done by correlation method. The information is gathered by field study. In this study, a combined qualitative and quantitative method was used. For this purpose, first Delphi method was used to collect qualitative data and then quantitative data were collected through a questionnaire. The Delphi questionnaire was used to collect data in the qualitative part and the questionnaire was used in the quantitative part. Experts' opinions were used to evaluate the validity of the questionnaire and Cronbach's alpha was used to evaluate the reliability, which was obtained 0.79 and confirmed. The statistical population in this study includes subject matter experts in the field of Information science and librarians of public libraries in Iran which are divided into five sections: north, south, west, east and center and by non-random method available 22 subjects were selected as the sample size. SPSS statistical software was used to measure the results of the questionnaires.

Results: The results showed that the dimensions of the model included cognitive factors, motivational factors, professional and specialized factors, cultural factors, communication factors and management factors that have coefficients and values of T (0.655, / 45, respectively). 5), (0.712, 7.48), (0.489, 3.38), (0.566, 4.78), (0.576, 4.85) and (0.492, 57.5) 3) There are positive and significant effects on the role of public libraries in the development of social justice.

Conclusion: According to the research findings, it can be said that attention to the development of public libraries can be considered as effective factors through cognitive factors, motivational factors, professional and specialized factors, cultural factors, communication factors and managerial factors. Appear and play a role in the development of social justice.

Cite this article: Aziz Khani, R., Sepehr, F., Mirhoseini, Z., Ghafari, S. (2022). Provide a role model for public libraries in the development of social justice. *Journal of Knowledge Studies*, 15(57), 44-61.

DOR: 20.1001.1.20082754.1401.15.57.4.0

ارائه الگوی نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توسعه عدالت اجتماعی

باب عزیزخانی^۱ | فرشته سپهر^۲ | زهره میرحسینی^۳ | سعید غفاری^۴

- ۱- دانشجوی دکتری گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. robab13991400@gmail.com
 ۲- استادیار گروه علوم اطلاعات و دانش‌شناسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) sepehrfereshteh14002021@gmail.com
 ۳- دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران zmirhosseini@yahoo.com
 ۴- دانشیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه پیام نور، تهران، ایران Sghaffari@pnu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۲۰</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۰۶/۰۹</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۰۸</p> <p>تاریخ انتشار آنلاین: ۱۴۰۱/۰۶/۰۱</p>	<p>هدف: شناخت توسعه عدالت اجتماعی و مؤلفه‌های وابسته به آن، راهبرد جدیدی را فراسوی چشم‌انداز کتابخانه‌ها گشوده تا به صورت عملیاتی در این حوزه‌ها وارد شوند. هدف از پژوهش انجام شده ارائه الگوی نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توسعه عدالت اجتماعی است که بتوان آن را در کشور پیاده نمود.</p> <p>روش پژوهش: از نظر هدف کاربردی و از نوع اجرا میدانی و همبستگی است در واقع از روش ترکیبی استفاده شد. جهت گردآوری داده‌ها در بخش کیفی از پرسشنامه دلفی و در بخش کمی از پرسشنامه محقق ساخته بهره گرفته شد. برای بررسی روایی پرسشنامه از نظرات خبرگان استفاده شد و پایایی آن نیز با ضریب آلفای کرونباخ (۰/۷۹) مورد تأیید قرار گرفت. جامعه آماری شامل متخصصان موضوعی در حوزه کتاب و کتابداران کتابخانه‌های عمومی در ایران و کتابخانه‌های عمومی سراسر کشور است که به پنج بخش شمال، جنوب، غرب، شرق و مرکز تقسیم‌بندی شده‌اند و با روش غیرتصادفی در دسترس ۲۲ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. برای سنجش نتایج حاصل از پرسشنامه‌ها نرم‌افزار آماری SPSS مورد استفاده قرار گرفت.</p> <p>یافته‌ها: ابعاد مدل شامل عوامل شناختی، عوامل انگیزشی، عوامل حرفه‌ای و تخصصی، عوامل فرهنگی، عوامل ارتباطی و عوامل مدیریتی بود که به ترتیب دارای ضرایب و مقدار T (۰/۶۵۵، ۰/۴۵، ۵/۷۱۲) واضح است که ۰، ۷/۴۸، (۰/۴۸۹، ۳/۳۸)، (۰/۵۶۶، ۴/۷۸)، (۰/۵۷۶، ۴/۸۵) و (۰/۴۹۲، ۳/۵۷) هستند که بر روی نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توسعه عدالت اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری دارند.</p> <p>نتیجه‌گیری: با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان گفت که توجه به توسعه کتابخانه‌های عمومی می‌تواند از طریق عوامل شناختی، عوامل انگیزشی، عوامل حرفه‌ای و تخصصی، عوامل فرهنگی، عوامل ارتباطی و عوامل مدیریتی به عنوان عوامل مؤثر در توسعه عدالت اجتماعی ظاهر شده و ایفای نقش نمایند.</p>

واژه‌های کلیدی:

ارائه الگو،

نقش آفرینی،

کتابخانه‌های عمومی،

عدالت اجتماعی

استناد: عزیزخانی، ر.، سپهر، ف.، میرحسینی، ز.، غفاری، س. (۱۴۰۱). ارائه الگوی نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توسعه عدالت اجتماعی. دانش‌شناسی، ۱۵(۵۷): ۶۱-۳۱.

DOR: 20.1001.1.20082754.1401.15.57.4.0

حق مؤلف © نویسنده‌گان.

ناشر: دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال

مقدمه

انسان به طور معمول، از دو راه اساسی کسب دانش می‌کند: ۱- آموزش مستقیم و نظام‌مند (مدرسه، دانشگاه و...)، ۲- تجارب و مطالعات و دریافت‌های فردی (آموزش غیرمستقیم). بدون شک روش دوم بسیار عمیق‌تر و اثرگذارتر بوده و در انجام این مهم، نقش کتابخانه‌های عمومی غیرقابل انکار است. کتابخانه عمومی برای تمام اقشار، بدون در نظر گرفتن سن، تحصیلات، شغل، جنسیت، ملیت، مذهب و... می‌تواند با گذاشتن منابع مناسب در دسترس کاربر، فرهنگ مطالعه را در جامعه نهادینه کند (خراسانچی، ۱۳۸۵). بدین ترتیب افراد یک جامعه تا هر سنی که بخواهند و اشتیاق به خواندن، شنیدن و افزایش اطلاعات داشته باشند، می‌توانند از آن بهره ببرند. پس وجود کتابخانه‌های عمومی، می‌تواند چشم‌انداز وسیع‌تری در ذهن مخاطب ایجاد کند. یکی از مقوله‌هایی که در بخش فرهنگ برنامه‌های توسعه همواره به آن پرداخته می‌شود، مقوله کتاب و کتابخانه است (باباشمس، ۱۳۹۵). کتابخانه‌ها پایگاهی برای دانش کل جهان هستند و کتابداران مطمئن‌اند که چرخه دانش هنوز ادامه دارد و باید برای آینده چه به عنوان پایگاهی برای ذخیره اطلاعات و یا منبع تغییر و تحول، ثبت و ذخیره گردند (دمپسی^۱، ۱۳۹۵). کتابخانه‌های عمومی به عنوان منابعی هستند که اطلاعات گوناگون را می‌توان در آن‌ها به دست آورد (کوپلند، یون و ژانگ^۲، ۲۰۲۱). کتابخانه‌های عمومی بر پایه دموکراسی و گسترش معلومات عمومی شکل گرفته‌اند و یکی از مهم‌ترین نهادهای جوامع دموکراتیک محسوب می‌شوند. کتابخانه‌های عمومی با دسترس پذیر نمودن منابع اطلاعاتی برای تمام افراد جامعه کمک زیادی به توسعه آزادی و دموکراسی می‌کنند. در واقع کتابخانه‌های عمومی از جمله رسانه‌های عمومی هستند که افراد مختلف به طور یکسان از خدمات آن‌ها بهره‌مند می‌شوند و هیچ‌گونه تبعیض اقتصادی، سیاسی و اجتماعی از نظر دسترسی به اطلاعات علمی در آن‌ها وجود ندارد (بیرانوند و نیک‌کار، ۱۳۹۱). همچنین کتابخانه‌های عمومی در توسعه مبادلات فراهنگی نیز نقشی بیشتر از حد متوسط دارند (غفاری و علیزاده، ۱۳۹۹). کتابخانه‌های عمومی می‌توانند با ایجاد و استفاده از عواملی نظیر ایجاد امکانات فنی و علمی خوب، دسترسی مناسب، فراخواندن افراد جامعه با تبلیغات، عرضه خدمات و بازاریابی خدمات کتابخانه‌ای، تعامل و برخورد خوب و کارشناسانه جهت جلب حس اعتماد، استفاده از تجارب اعضا، مرتبط کردن جامعه مصرف‌کننده با تولیدات انجام شده توسط کتابخانه‌های عمومی، در سایه تبادل و تضارب آرا و تلاش بر حفظ و تقویت سرمایه و انتقال به مصرف‌کنندگان و نسل‌های آتی تلاش نمایند (میرحسینی، پاکدامن و نفری زاویه، ۱۳۹۹).

مطالعه کردن شامل دو فعالیت خواندن و نوشتن یکی از اساسی‌ترین راه‌های رشد شخصیت و هویت و افزایش مهارت و معرفت انسان است. بخش مهمی از شناخت انسان نسبت به خویش، دیگران، جامعه و جهان از طریق خواندن به دست می‌آید. نوشتن نیز باعث می‌شود تجربیات، دیدگاه‌ها و نظرات انسان پایدار بماند، انتقال یابد و مورد نقد و ارزیابی قرار گیرد. در واقع، بخش مهمی از سرمایه انسانی هر فرد به واسطه نوع و میزان مطالعاتش به دست می‌آید (جوهری و محمدی، ۱۳۹۷). همچنین مطالعه منابع غیردرسی نقش مثبتی در یادگیری، رشد علمی، موفقیت تحصیلی، انگیزه پیشرفت تحصیلی، اعتماد به نفس، خودکارآمدی و عزت نفس دارد (پیشگو و ملازهی، ۱۳۹۸). مطالعه و کتابخوانی یکی از شاخص‌های رشد و بالندگی هر کشور و ابزار اصلی افزایش سطح آگاهی و دانش تک‌تک افراد جامعه است. افزایش سطح آگاهی و دانش افراد جامعه موجب بهبود نگرش و رفتار آنان و تجلی توانایی‌ها و استعدادها نهفته در راستای هموار ساختن و تسریع پیشرفت جامعه می‌شود و توسعه فرهنگی است که به دنبال خود توسعه اقتصادی، سیاسی و اجتماعی جامعه را رقم می‌زند. لازمه توسعه همه‌جانبه کشور، داشتن مردمی آگاه، با شعور و با درایت و دارای فکر و اندیشه صحیح و درست است. در جوامع پیشرفته سال‌هاست که توجه به ارتقای سطح آگاهی و دانش عمومی، از عوامل و رمز پیشرفت محسوب می‌شود. برای گام گذاشتن در جهت پیشرفت و تحولات عظیم فرهنگی، اقتصادی و صنعتی و بهره‌مندی از رفاه بیشتر در زندگی، بایستی فرهنگ مطالعه و کتابخوانی در جامعه ترویج پیدا کند (کیان راد، فهم‌نیا و نقشینه، ۱۳۹۶).

1. Dempsey

2. Copeland, Yoon, Zhang

طبق آمار و اطلاعات موجود، کتابخوانی و حتی تولید کتاب در ایران در وضعیت مطلوبی قرار نگرفته است (مصطفوی و غیاثوند، ۱۳۹۰) و سرانه مطالعه و کتاب‌خوانی سال ۱۳۹۹ در ایران در آخرین آمار اعلامی از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، برای هر فرد در هفته ۳.۷ ساعت اعلام شد. بدین صورت، ضرورت توجه مدیران مسئول را به حل مشکلات ریشه‌ای این نهاد و ایفای رسالت اصلی کتابخانه‌ها؛ که همان افزایش سرانه مطالعه و کتابخوانی کردن اقشار مختلف جامعه است را بر می‌تابد (قاضی دزفولی و سعیدی‌زاده، ۱۳۹۹).

فرهنگ کتابخوانی و مطالعه به عنوان یک عنصر اصلی در یادگیری باید والاترین جایگاه را در گستره‌های فردی و اجتماعی به ویژه در میان نسل جوان دانش‌آموز و دانشجو دارا باشد، اما متأسفانه به دلایلی گوناگون، کتاب از چنین موقعیتی که شایسته جامعه ما باشد برخوردار نشده و هنوز مطالعه به عنوان یک نیاز دائمی برای همگان مطرح نیست. در نظام آموزشی کشور ما ترویج فرهنگ کتابخوانی و وجود کتابخانه‌های جامع در مدارس و نقش آن‌ها در تعمیم آموزش و پرورش، هنوز فکری تازه تلقی می‌شود و برای ایجاد و توسعه آن اقدامی مؤثر نشده است؛ ولی در کشورهایی که سابقه طولانی‌تری در زمینه آموزش و پرورش جدید دارند، از دیرباز ایجاد کتابخانه‌ها مورد توجه بوده است (پستمن، ۱۳۷۸، نقل در خنیفر، طاهری و اسپار، ۱۳۹۳). نیازهای اجتماعی از شرایطی ناشی می‌شوند که انسان آن‌ها را از طریق تجربه، جامعه‌پذیری و رشد فرا می‌گیرد. بعد از این که نیازهای اجتماعی توسط انسان کسب شد، آن‌ها را به صورت توانایی‌های هیجانی و رفتاری تجربه می‌کند که انگیزه‌های موقعیتی خاصی آن‌ها را فعال می‌کند (عسکری ندوشن و صباغچی، ۱۳۹۷).

در عصر ارتباطات و اطلاعات، لازمه توسعه عدالت اطلاعاتی در سطح ملی، ایجاد زمینه دسترسی برابر به منابع علمی است. یکی از بزرگ‌ترین منابع توزیع اطلاعات در کشور، کتابخانه‌ها هستند. کتابخانه در واقع، فضای توسعه نرم‌افزاری دانش است، به ویژه، کتابخانه‌های عمومی، امکان ارتقاء سطح عدالت در دسترسی به دانش و اطلاعات را افزایش می‌دهند (بیرانوند و نیک کار، ۱۳۹۱). چشم‌انداز حوزه عمومی در کتابخانه‌ها می‌تواند بر نحوه مشروعیت‌بخشی به مسائل و امور اجتماعی، و از راه‌های عادلانه محقق شود. یک چارچوب حوزه عمومی، قادر است به عنوان روشی مؤثر برای بیان ارزش‌ها و جایگاه سیاسی و اجتماعی این کتابخانه‌ها استفاده شود (خادمی‌زاده، شکاری، نواح و همکاران، ۱۴۰۰). امنیت انسان با مسائل مربوط به عدالت اجتماعی^۱ در رابطه‌ای تنگاتنگ قرار دارد. اگر در یک جامعه عدالت نباشد، بعید است که در آن صلح، مراقبت کافی از محیط زیست، ریشه‌کنی فقر، رشد آزادانه هویت و دانش یا انسجام اجتماعی تحقق پیدا کند. از سوی دیگر، اگر مردم احساس عدم امنیت داشته باشند، بعید به نظر می‌رسد که از مزایا و امتیازهای اجتماعی ناعادلانه‌ای که دارند، صرف نظر کنند (ازکیا و غفاری، ۱۳۹۳). در اندیشه سیاسی غرب نیز می‌توان طرح مسئله عدالت اجتماعی و اهمیت آن را مشاهده کرد. در دوران یونان باستان عدالت اجتماعی به محور اصلی فلسفه سیاسی تبدیل می‌گردد. از ابتدای دوره مدرنیته نیز هر چند که عدالت اجتماعی محوریت خود را در فلسفه سیاسی از دست داد، اما همچنان یکی از مباحث مهم در فلسفه سیاسی مدرنیته باقی می‌ماند. در قرن بیست و یکم نیز عدالت اجتماعی همچنان در کانون مباحث فلسفه سیاسی قرار دارد که به عنوان نمونه می‌توان در تئوری جان راولز، برجستگی بحث عدالت اجتماعی را مشاهده کرد (بیات، ۱۳۹۶).

اسماعیل پور، دستا و ایرجی (۱۳۹۴)، در پژوهش خود مبتنی بر پراکندگی نابرابر کتابخانه‌های عمومی نشان دادند که، مقداری نابرابری و ناهماهنگی در توزیع کتابخانه‌ها در سطح شهر یزد وجود دارد و الگوی توزیع و تمرکز آن‌ها از نوع تصادفی به سمت پراکنده با تمرکز پایین (نقطه سرد) است که بیان‌گر این واقعیت است که فضاهای با دسترسی پایین در مجاور یکدیگر متمرکز شده‌اند. هم‌چنین نواحی مختلف شهر یزد از لحاظ برخورداری از امکانات کتابخانه‌های عمومی با هم یکسان نیستند و ناحیه ۲-۳ برخورداری از بیشترین و ناحیه ۳-۱ محروم‌ترین نواحی شهر را از این نظر تشکیل می‌دهند. مطالعه صورت گرفته توسط رسول‌زاده اقدم و علی‌دوستی (۱۳۹۴) رابطه متغیرهای سن، جنسیت، تحصیلات، وضعیت تأهل، سرمایه فرهنگی والدین با متغیر وابسته (گرایش دانشجویان به کتابخوانی) مورد

سنجش قرار گرفته است که مهم ترین نتایج آن مبین آن است که میزان گرایش دانشجویان به کتابخوانی (در بازه صفر تا پنج) ۳/۲۱ و در حد متوسط است. از میان عوامل مؤثر بر گرایش دانشجویان به کتابخوانی، عواملی چون سرمایه فرهنگی تجسم یافته والدین، سرمایه فرهنگی عینیت یافته والدین و سرمایه فرهنگی نهادی والدین بیشترین تأثیر را بر متغیر میزان گرایش دانشجویان به کتابخوانی داشته اند. نتایج پژوهش اکبری بورنگ و نصراللهی (۱۳۹۵) نشان داد در بررسی فرهنگ مطالعه بر حسب جنسیت در بعد هنجار تفاوت معناداری مشاهده شد، دانش آموزان پسر در مقایسه با دانش آموزان دختر، در سطح بالاتری قرار داشتند. بر حسب سواد پدر و مادر در بعد هنجار و خانواده، تفاوت معناداری به لحاظ آماری مشاهده شد. دانش آموزان دارای والدین با سواد بالاتر، از فرهنگ مطالعه در سطح بالاتری برخوردار بودند. بر حسب محل سکونت در بعد ارزش تفاوت معناداری به لحاظ آماری مشاهده شد. دانش آموزان پایین شهر در مقایسه با دانش آموزان بالا شهر مؤلفه ارزش به مطالعه را در سطح بالاتری ارزش گذاری نمودند. محمودزاده و نوری (۱۳۹۶)، با هدف بررسی توزیع مکانی کتابخانه های عمومی، شناخت جایگاه مناطق شهری از لحاظ برخورداری از این خدمات، تعیین سطح نابرابری هر یک از مناطق و کاهش نابرابری های اجتماعی در سطح شهر ارومیه پژوهش خود را با این نتیجه به پایان رساندند که تعداد و توزیع فضایی کتابخانه های موجود در شهر ارومیه جوابگوی تقاضای فعلی نمی باشد و سطح دسترسی به این موجودی نیز برای همه افراد به لحاظ پراکنش نامتناسب در گستره شهری نامناسب است. لذا می توان کمبود ۶۹۰۰ متر مربعی فضای کتابخانه ای را با احداث ۴ باب کتابخانه جدید، و متناسب با شاخص های جمعیت، دسترسی و عدالت اجتماعی، با توزیع فضایی چندگانه جبران نمود؛ و سطح سواد، میزان مطالعه، کیفیت زندگی و شاخص عدالت اجتماعی را در بین شهروندان ارومیه ارتقاء بخشید. فصیحی (۱۳۹۸) با مطالعه خود نشان داد که در محدوده مطالعاتی از هر هکتار زمین شهری تنها به طور میانگین حدود ۴/۳۱ متر مربع به کاربری کتابخانه عمومی اختصاص یافته و سرانه فضای کتابخانه عمومی نیز ۰/۰۲۷ متر مربع است که تقریباً نصف استانداردهای شهری است. ۸۶/۱ درصد از مراجعه کنندگان وضعیت دسترسی به کتابخانه ها و ۷۴/۹ درصد ظرفیت آن ها را «بسیار خوب» و «خوب» ارزیابی کرده اند. حدود ۱۸ درصد از مساحت منطقه که ۱۸/۳۲ درصد جمعیت در آن به سر می برند، به کتابخانه های عمومی دسترسی ندارد. در حالی که در نیمی از مساحت منطقه که کمی بیش از نصف جمعیت به سر می برند، حوزه پوشش خدماتی دو یا سه کتابخانه هم پوشانی داشته است. ۲۰ درصد از جمعیت در فراتر از فاصله ۱۰۰۰ متری از نزدیک ترین کتابخانه عمومی قرار داشته و از دسترسی مناسبی بهره مند نبوده اند. دادلانی^۱ (۲۰۱۶) در پژوهش خود نشان داد که یک ایده سودمندانه برای استفاده از منابع وجود دارد و آن هایی که از لحاظ جغرافیایی نزدیک تر هستند از آن بهره مند شده اند، در عین حال، نیازهای کتابخانه بر اساس برابری رویکرد که در آن عملکرد براساس جامعه متمرکز است استخراج گردید. به طور غیرمنتظره تنش بین ایده های کتابخانه به عنوان یک مجرای اطلاعاتی بی طرف و به عنوان یک مرکز اجتماعی که همچنین ارزش های خاص فرهنگی/عمومی را حمایت می کند، مشاهده شده و به طور قابل ملاحظه ای دریافت شد که ایده های عدالت اجتماعی در میان کارکنان کتابخانه مفاهیم عدالت اجتماعی را برجسته می کنند. آیتاک و داکمی^۲ (۲۰۱۷)، در تحلیل فضایی کتابخانه های عمومی شهر استانبول ضمن ارزیابی توزیع کتابخانه های موجود دریافته اند که حمایت از تأسیس کتابخانه مخصوصاً در پیرامون شهر ضرورتی حیاتی داشته و نیز بایستی سطح خدمات کتابخانه های موجود ارتقا یابد. یافته های پژوهش آدونسون و همکاران^۳ (۲۰۱۹)، بیان می کند که برداشت های گوناگونی از نقش کتابخانه های عمومی به عنوان نهادهای حوزه عمومی در شش کشور اروپایی به این شرح نشان می دهد که پشتیبان و حامی یادگیری، ارتقادهنده اوقات فراغت مفید، مروج برابری دیجیتال، فراهم کننده اطلاعات شهروندی، فراهم کننده اطلاعات لازم زندگی روزمره، ارتقادهنده یکپارچگی، ارتقادهنده نوآوری و خلاقیت، تأمین کننده مکان های ملاقات و بحث، گفت و گوی عمومی. تحقق این موارد در کتابخانه ها می تواند آن ها را به مثابه نهادهای حوزه عمومی تلقی کند. این امر نشان می دهد که کتابخانه های عمومی هنوز می توانند به منزله نهادهای حوزه عمومی و مکان های ملاقات در سطح اجتماع معرفی شوند.

1. Dadlani

2. Aytac, Dokmeci

3. Audunson, Aabo, Blomgren, Hobohm, Jochumsen, Khosrowjerdi, Varheim

عوامل مختلفی در نقش‌آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توسعه عدالت اجتماعی مورد توجه پژوهشگران بوده است که شامل عوامل شناختی (چیو و چو، ۲۰۱۰)، عوامل انگیزشی (جانسون، ۲۰۱۱)، عوامل حرفه‌ای و تخصصی (ویسنست، ۲۰۱۲)، عوامل فرهنگی (آدونسون و همکاران، ۲۰۱۹)، عوامل ارتباطی و عوامل مدیریتی (دادلانی، ۲۰۱۶) هستند که باید مورد توجه قرار گیرند. همچنین از منظر اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران مانند سند چشم‌انداز، برنامه‌های پنجم و ششم توسعه، سند اقتصاد مقاومتی، سند نقشه جامع علمی کشور، سند نقشه مهندسی فرهنگی کشور و سند تحول بنیادین در برخی از بندهای مرتبط با اهداف و رسالت کتابخانه عمومی، به‌طور مستقیم به کتابخانه‌های عمومی اشاره نشده این در حالی است که در حال حاضر برخی از آن بندها توسط کتابخانه‌های عمومی پیگیری و اجرا می‌شوند. از سوی دیگر با توجه به رسالت کتابخانه عمومی، می‌توان در اسناد بالادستی بندهایی را در ارتباط با اهداف و مأموریت‌های کتابخانه عمومی شناسایی کرده و اقدامات لازم در جهت عملیاتی شدن آن بندها توسط کتابخانه‌های عمومی طراحی و اجرا شود. پژوهش حاضر می‌تواند تصویری روشن از اهداف کلان فرهنگی، آموزشی و اطلاع‌رسانی کشور مرتبط با کتابخانه‌های عمومی ارائه کند و ضمن آن‌که جایگاه این کتابخانه‌ها را در اسناد بالادستی مشخص می‌نماید، در صدد شناسایی و تعریف نقش‌های جدید برای کتابخانه‌های عمومی در تحقق اهداف عدالت اجتماعی کشور است.

کتابخانه‌ها به عنوان نهادی مطرح هستند که در آن توجه بر تعاملات انسانی بسیار مورد اهمیت واقع شده و همچنین آنچه که یک کتابخانه می‌تواند فراهم کند، زمینه‌ای برای انتقال اطلاعات و دانش مورد نیاز به کاربران و افراد یک جامعه فراهم می‌سازد. چنانچه یک کتابخانه بتواند نقش خود را به درستی ایفا نماید می‌تواند موجبات خدمت‌رسانی را در حوزه مربوطه به کاربران خود فراهم آورد. اما در عالم واقع مشاهده می‌شود که بسیاری از مناطق کشور و حتی یک شهر به نسبت مساوی و متوازن از وجود کتابخانه‌ها بهره‌مند نیستند و پراکندگی آن‌ها به درستی اتفاق نیافتاده است و این مسئله‌ای است که می‌تواند بخش‌های بزرگی را از داشتن فضای مناسب جهت دریافت منابع و مطالعه محروم سازد. در پژوهش حاضر تلاش به عمل آمده تا از طریق کتابخانه بتوان بستر مناسبی را برای توسعه عدالت اجتماعی فراهم آورد، بنابراین بررسی نقش کتابخانه‌های عمومی در بحث عدالت اجتماعی در ایران حائز اهمیت است. در این راستا هدف تحقیق حاضر پاسخگویی به این است که بررسی عوامل مؤثر بر ارائه الگوی نقش‌آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توسعه عدالت اجتماعی کدامند؟ و برآزش الگوی نقش‌آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توسعه عدالت اجتماعی چگونه است؟

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف کاربردی و از نوع روش اجرا میدانی و همبستگی می‌باشد. در این پژوهش از روش ترکیبی کیفی و کمی استفاده شد. بدین منظور ابتدا جهت گردآوری داده‌های کیفی از روش دلفی استفاده گردید و سپس داده‌های کمی از طریق پرسشنامه محقق ساخته گردآوری شدند. جامعه آماری بخش کیفی خبرگان بودند که به صورت نمونه در دسترس و به روش غیر تصادفی ساده ۲۲ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شدند. ملاک تعیین خبرگان داشتن مدرک حداقل لیسانس و سابقه کار حداقل ۵ سال در حوزه موضوع بود که به شرح جدول (۱) می‌باشند و جامعه آماری در این تحقیق شامل متخصصان موضوعی در حوزه کتاب و کتابداران کتابخانه‌های عمومی در ایران است و کتابخانه‌های عمومی سراسر کشور است که به پنج بخش شمال، جنوب، غرب، شرق و مرکز تقسیم‌بندی شده‌اند که بر مبنای جمعیت در شمال ۱۳۳۴ نفر، جنوب ۱۲۷۶ نفر، شرق ۱۵۶۵ نفر، غرب ۱۰۹۵ نفر و مرکز ۱۹۸۱ نفر وجود دارند که مجموع آن‌ها ۷۲۵۱ نفر است، که با استفاده از جدول مورگان، تعداد افراد مورد بررسی برابر با ۴۷۹ نفر ارزیابی شده‌اند که بدین منظور ۵۰۰ پرسشنامه توزیع شد و طبق حجم نمونه ۴۷۹ پرسشنامه خوانا و قابل استفاده مورد تحلیل قرار گرفتند و این افراد به صورت کاملاً تصادفی و خوشه‌ای از میان جامعه آماری به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند که به شرح جدول (۲) هستند.

جدول ۱. ویژگی های خبرگان

تعداد	زیرمعیارها	معیارها
۱	لیسانس	تحصیلات
۷	فوق لیسانس	
۱۴	دکتری	
۸	۵ تا ۱۰ سال	تجربه کاری
۱۱	۱۱ تا ۱۵ سال	
۳	بالای ۱۵ سال	

جدول ۲. حجم نمونه آماری به تفکیک

تقسیمات	حجم نمونه
شمال	۹۷
جنوب	۸۱
شرق	۱۰۸
غرب	۷۲
مرکز	۱۲۱
کل نمونه	۴۷۹

جهت گردآوری داده ها در بخش کیفی از پرسشنامه دلفی استفاده شد که طی سه مرحله توزیع پرسشنامه خبرگان به اشباع نظری رسیدند و در نهایت ۳۹ مؤلفه باقی ماندند. همچنین در بخش کمی از پرسشنامه محقق ساخته که جهت اندازه گیری گویه ها از طیف لیکرت ۵ درجه ای (۵- کاملاً موافقم ۴- موافقم، ۳- نظری ندارم، ۲- مخالفم و ۱- کاملاً مخالفم) استفاده شد. جهت بررسی روایی پرسشنامه از نظرات خبرگان استفاده شد و به منظور بررسی پایایی از آلفای کرونباخ استفاده شد که ۰/۷۹ به دست آمد و مورد تأیید قرار گرفت که به شرح جدول (۳) است.

جدول ۳. مقدار آلفای کرونباخ

شاخص ها	مقدار آلفای کرونباخ
عوامل شناختی	۰/۸۸
عوامل انگیزشی	۰/۸۲
عوامل حرفه ای و تخصصی	۰/۸۴
عوامل فرهنگی	۰/۸۶
عوامل ارتباطی	۰/۸۷
عوامل مدیریتی	۰/۸۱
پایایی کل	۰/۸۳

یافته‌ها

الف) یافته‌های کیفی

عوامل مؤثر بر ارائه الگوی نقش‌آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توسعه عدالت اجتماعی به شرح جدول (۴) می‌باشد که نتایج مرحله سوم اجرای تکنیک دلفی است. طبق جدول (۴) هیچ کدام از گویه‌ها نمره کمتری از ۲/۵ که نقطه برش می‌باشد دریافت ننموده‌اند، بنابراین توافق نظری بین خبرگان در خصوص سئوالات بالا است و همچنین ضریب کندال نیز بیشتر از ۹۰ است و این امر نشان می‌دهد، بین خبرگان توافق نظری بالایی وجود دارد، لذا فرایند دلفی متوقف می‌شود.

جدول ۴. مرحله سوم دلفی

شاخص‌ها	شماره	گویه‌ها	میانگین	میانگین دسته	ضریب کندال
عوامل شناختی	۱	شاخص رشد علمی کاربران در توسعه عدالت اجتماعی	۴/۵۴	۴/۳۴	۹۰/۱۲
	۲	شاخص دسترسی آسان کاربران به منابع اطلاعاتی در توسعه عدالت اجتماعی	۴/۳۲		
	۳	شاخص آموزش سواد اطلاعاتی به اعضا کتابخانه در توسعه عدالت اجتماعی	۴/۶۵		
	۵	شاخص به روز کردن اطلاعات کاربران در توسعه عدالت اجتماعی	۴/۳۲		
	۶	شاخص ارتقای دانش پایه در توسعه عدالت اجتماعی	۴/۵۵		
	۸	شاخص عوامل شناختی بر ادراک در فرایندهای توسعه عدالت اجتماعی	۴/۶۵		
	۱۰	شناخت و آگاهی از وضع موجود جامعه در توسعه عدالت اجتماعی	۴/۳۲		
عوامل انگیزشی	۲	شاخص رابطه بین گروه‌های مختلف در توسعه عدالت اجتماعی	۴/۵۱	۳/۸۷	۹۲/۱۳
	۳	شاخص ایجاد امکانات برای همه اعضا در توسعه عدالت اجتماعی	۳/۹۸		
	۵	شاخص ترغیب کاربران به رشته‌های مختلف فرهنگی و هنری در توسعه عدالت اجتماعی	۴/۳۳		
	۶	شاخص ایجاد فضای رقابتی با دیگر کاربران کتابخانه در توسعه عدالت اجتماعی	۴/۸۱		
	۷	عدم انگیزه کاربران نسبت به کتاب و کتابخوانی در توسعه عدالت اجتماعی	۳/۶۵		
	۸	عدم تشویق و جلب رضایت کاربران در توسعه عدالت اجتماعی	۴/۵۳		
	۹	اهمیت ندادن مسئولین کتابخانه به فضای مطالعه و تشویق کاربران به مطالعه در توسعه عدالت	۳/۶۵		
۱۰	عدم اجرای فضایی مفرح و شاد برای کاربران در سایت کتابخانه در توسعه عدالت اجتماعی	۳/۲۲			
عوامل	۱	شاخص تشکیل کانون‌های مختلف در کتابخانه‌های عمومی در توسعه	۴/۵۳	۴/۲۳	۹۱/۲۳

			عدالت اجتماعی		حرفه ای و تخصصی
		۴/۳۴	شاخص امکان مشارکت اعضا در فعالیت های جانبی در توسعه عدالت اجتماعی	۲	
		۴/۶۵	شاخص مشارکت در تصمیم گیری های کتابخانه ای در توسعه عدالت اجتماعی	۳	
		۳/۲۱	شاخص مشارکت اعضا در فرآیند ارائه خدمات کتابخانه در توسعه عدالت اجتماعی	۴	
		۳/۵۴	شاخص گسترش معلومات عمومی و خردگرایی در توسعه عدالت اجتماعی	۵	
		۳/۵۱	شاخص ایجاد و تسهیل بهره مندی تمام اعضا از منابع اطلاعاتی در توسعه عدالت اجتماعی	۶	
		۴/۳۳	میزان تخصص کتابداران کتابخانه در توسعه عدالت اجتماعی	۷	
		۲/۹۹	میزان تحصیلات کتابداران کتابخانه در توسعه عدالت اجتماعی	۹	
۹۰/۱۰	۳/۷۶	۳/۲۱	شاخص معرفی فرهنگ های بومی و محلی مناطق مختلف ایران توسعه عدالت اجتماعی	۱	عوامل فرهنگی
		۳/۴۴	شاخص معرفی و گسترش فرهنگ ایرانی در توسعه عدالت اجتماعی	۲	
		۳/۴۳	شاخص فرهنگ سازی در کاربران کتابخانه در توسعه عدالت اجتماعی	۳	
		۳/۲۲	توسعه فرهنگ کتاب و کتابخوانی در بین کتابداران در توسعه عدالت اجتماعی	۵	
		۴/۵۴	کتاب های جامعه شناسی و معرفی آن ها به کاربران در توسعه عدالت اجتماعی	۶	
		۳/۲۲	تشکیل کمپین های فرهنگی توسط کتابداران در توسعه عدالت اجتماعی	۷	
		۴/۵۴	فضای خشک و بی روح کتابخانه در توسعه عدالت اجتماعی	۱۰	
۹۱/۳۳	۳/۲۴	۳/۲۲	مبادله کتاب به عنوان یک کانال ارتباطی در توسعه عدالت اجتماعی	۱	عوامل ارتباطی
		۳/۲۵	مشکلات ارتباطی کاربران با کتابداران در توسعه عدالت اجتماعی	۳	
		۳/۶۵	استفاده طولانی مدت از فضای مجازی به جای کتابخانه در توسعه عدالت اجتماعی	۵	
		۲/۹۸	عدم برقراری ارتباط بین کاربران کتابخانه در توسعه عدالت اجتماعی	۱۰	
۹۱/۲۱	۳/۴۶	۳/۴۴	شاخص تهیه منابع آگاهی بخش به منظور جلوگیری از تهاجم فرهنگی بیگانه و رواج فرهنگ ایرانی در توسعه عدالت اجتماعی	۲	عوامل مدیریتی
		۳/۸۷	شاخص شناخت نقاط مثبت و منفی فرهنگ کشورهای دیگر در توسعه عدالت اجتماعی	۳	
		۴/۳۴	عدم شرکت مدیران کتابخانه ها در فعالیتهای ثمربخش جامعه در توسعه عدالت اجتماعی	۴	

	۳/۲۴	عدم همکاری مدیران کتابخانه‌ها در فعالیتهای اجتماعی در توسعه عدالت اجتماعی	۵
	۴/۳۶	مجهز نبودن فضای کتابخانه در توسعه عدالت اجتماعی	۷

ب) یافته‌های کمی

در ادامه بررسی داده‌های توصیفی، میانگین و انحراف معیار متغیرهای مورد بررسی در تحقیق توضیح داده می‌شود. جدول ذیل خلاصه پراکندگی متغیرها می‌باشد. با توجه به این که متغیرها با طیف ۵ درجه‌ای لیکرت سنجیده شده بودند، بررسی جدول (۵) نشان می‌دهد که همه میانگین‌های مؤلفه‌ها بیشتر از نقطه برش (برش طیف) طیف ۵ درجه‌ای لیکرت (۲/۵) می‌باشد و بیشترین میانگین بعد به متغیر عوامل ارتباطی (۴/۹۸۵۴) با انحراف معیار ۰/۳۹۸۳ است. همچنین پایین‌ترین میانگین به عوامل شناختی مرتبط می‌شود (۲/۸۷۶۴) با انحراف معیار ۰/۵۶۷۴، با عنایت به این که این میانگین نیز از نقطه برش طیف بیشتر است لذا ایراد خاصی ایجاد نمی‌کند. نتایج فوق نشان می‌دهد که پاسخگویان نسبت به سؤالات تحقیق همسو با اهداف تحقیق جواب داده‌اند و داده‌ها با انحراف معیار متناسب اطراف میانگین پراکندگی دارند.

جدول ۵. بررسی میانگین و انحراف معیار ابعاد مدل

ابعاد مدل	میانگین	انحراف استاندارد
عوامل شناختی	۲/۸۷۶	۰/۵۷۶
عوامل انگیزشی	۳/۵۴۳	۰/۶۵۴
عوامل حرفه‌ای و تخصصی	۳/۲۸۷	۰/۷۲۲
عوامل فرهنگی	۳/۶۶۲	۰/۶۷۲
عوامل ارتباطی	۴/۹۸۵	۰/۳۹۸
عوامل مدیریتی	۳/۹۸۵	۰/۳۶۵

بررسی پیش فرض‌های انجام تحلیل داده‌ها به روش معادلات ساختاری^۱

به هنگام انجام تحلیل با روش معادلات ساختاری می‌بایست پراکندگی داده‌ها، همگن بودن متغیرها و همچنین هم‌پوشانی آن‌ها مورد بررسی قرار بگیرد که به شرح ذیل همه آن‌ها بررسی می‌شود.

بررسی پراکندگی داده‌ها

نرمال بودن توزیع داده‌ها باید از طریق محاسبه چولگی و کشیدگی بررسی شود تا میزان دوری پراکندگی داده‌ها از توزیع نرمال مشخص شود هرچند توزیع نرمال داده‌ها در روش حداقل مربعات جزئی شرط اساسی نیست. بررسی جدول (۶) نشان می‌دهد که توزیع داده‌های همه متغیرهای تحقیق نرمال می‌باشد چون میزان چولگی و کشیدگی ما بین (۱ و -۱) می‌باشد.

^۱. Structural Equation Modeling (SEM)

جدول ۶. آزمون نرمال بودن توزیع داده ها برای ابعاد مدل

ابعاد مدل	پراکندگی	کشیدگی
عوامل شناختی	۰/۶۳۳	۰/۵۳
عوامل انگیزشی	۰/۵۴۶	۰/۷۳
عوامل حرفه‌ای و تخصصی	۰/۴۵۵	۰/۴۳
عوامل فرهنگی	۰/۳۷۶	۰/۵۶
عوامل ارتباطی	۰/۷۳۳	۰/۷۱
عوامل مدیریتی	۰/۴۳۶	۰/۲۳

بررسی همگنی و بررسی هم خطی چندگانه متغیرها

یکی دیگر از پیش فرض‌های انجام تحلیل به روش معادلات ساختاری بررسی همگنی واریانس‌ها در خصوص متغیرهای تحقیق می‌باشد که با استفاده از آزمون لوین انجام می‌گیرد. با توجه به سطح معناداری جدول که از ۰/۰۵ بیشتر است، می‌توان ادعا کرد که ابعاد مدل تحقیق همگن هستند.

جدول ۷. آزمون لوین برای بررسی همگنی ابعاد مدل

ابعاد مدل	آزمون لوین	سطح معناداری
عوامل شناختی	۰/۴۵۴	۰/۱۲۳
عوامل انگیزشی	۰/۵۶۴	۰/۵۶۳
عوامل حرفه‌ای و تخصصی	۰/۶۰۱	۰/۱۲۱
عوامل فرهنگی	۰/۷۶۵	۰/۱۰۳
عوامل ارتباطی	۰/۹۸۴	۰/۲۰۰
عوامل مدیریتی	۰/۶۷۵	۰/۱۲۰

بررسی هم خطی ابعاد مدل تحقیق

یکی دیگر از پیش فرض‌های لازم برای انجام تحلیل به روش معادلات ساختاری بررسی عدم هم خطی چندگانه متغیرهاست. برای بررسی این شرط از میزان تورم واریانس (وی‌آی‌اف)^۱ و تولرانس استفاده می‌شود. بطوری که اگر عامل تورم بالای ۵ و تولرانس کمتر از ۰/۱ باشد بدین معنا است که هم خطی بین متغیر وجود دارد. همانطور که در جدول (۸) مشاهده می‌شود ابعاد مدل میزان تورم واریانس بالاتر از ۵ و تولرانس کمتر از ۰/۱ ندارند، در نتیجه هم خطی چندگانه بین ابعاد مدل مشاهده نمی‌شود.

^۱. VIF = Variance Inflation Factor

جدول ۸. آزمون VIF برای بررسی عدم هم‌خطی چندگانه ابعاد مدل تحقیق

ابعاد مدل	میزان VIF	تولرانس
عوامل شناختی	۲/۲۰۷	۰/۴۳۳
عوامل انگیزشی	۱/۸۷۰	۰/۵۳۵
عوامل حرفه‌ای و تخصصی	۲/۷۶۵	۰/۳۸۲
عوامل فرهنگی	۲/۰۴۵	۰/۴۷۳
عوامل ارتباطی	۲/۸۹۳	۰/۴۸۱
عوامل مدیریتی	۲/۷۱۳	۰/۳۹۱

بررسی روایی واگرا (تشخیصی) برای ابعاد مدل تحقیق

یکی از روش‌های سنجش این روایی آزمون فورنل-لاکر^۱ است. جدول (۹) نتایج به‌دست آمده برای ابعاد مدل پژوهش را نشان می‌دهد. جدول ذیل نشان می‌دهد که سازه‌ها کاملاً از هم جدا می‌باشند یعنی مقادیر قطر اصلی برای هر متغیر پنهان از همبستگی آن بعد با سایر بعدهای پنهان انعکاسی موجود در مدل بیشتر است.

جدول ۹. شاخص فورنل لاکر جهت بررسی شاخص روایی تشخیصی یا واگرا

ردیف	ابعاد	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱	عوامل شناختی	۱					
۲	عوامل انگیزشی	۰/۸۳۱	۱				
۳	عوامل حرفه‌ای و تخصصی	۰/۷۶۴	۰/۸۸۶	۱			
۴	عوامل فرهنگی	۰/۷۷۴	۰/۸۶۸	۰/۸۷۹	۱		
۵	عوامل ارتباطی	۰/۸۳۹	۰/۸۸۸	۰/۹۰۰	۰/۸۹۲	۱	
۶	عوامل مدیریتی	۰/۶۵۹	۰/۵۷۶	۰/۷۴۰	۰/۶۵۰	۰/۶۳۰	۱

برای بررسی کیفیت مدل از شاخص بررسی افزونگی و ضریب تعیین استفاده می‌شود. اعداد مثبت نشانگر کیفیت مناسب مدل هستند. معیار اصلی ارزیابی مدل ساختاری، ضریب تعیین می‌باشد. این شاخص نشان می‌دهد چند درصد از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل صورت می‌گیرد. جدول (۱۰) نشان می‌دهد که ۸۸/۷ درصد از تغییرات مدل توسط متغیرهای مستقل (ابعاد مدل) پیش‌بینی می‌شود. اگر شاخص افزونگی بیشتر از صفر باشد مقادیر مشاهده شده خوب بازسازی شده و مدل توانایی پیش‌بینی دارد. در این تحقیق این شاخص برای متغیر توسعه عدالت اجتماعی بالای صفر می‌باشد.

¹. Fornell and Larcker

جدول ۱۰. شاخص های بررسی کیفیت مدل

افزونگی	ضریب تعیین	مدل
۰/۵۶۶	۰/۸۸۷	نقش آفرینی کتابخانه های عمومی در توسعه عدالت اجتماعی

با توجه به اینکه متغیرها با طیف ۵ درجه ای لیکرت سنجیده شده بودند، بررسی جدول (۱۱) نشان می دهد که همه میانگین های ابعاد مدل بیشتر از نقطه برش (برش طیف) طیف ۵ درجه ای لیکرت (۲/۵) می باشد و بیشترین میانگین بعد به متغیر عوامل ارتباطی (۴/۹۸۵۴) با انحراف معیار ۰/۳۹۸۳ است. همچنین پایین ترین میانگین به عوامل شناختی مرتبط می شود (۲/۸۷۶۴) با انحراف معیار ۰/۵۶۷۴، با عنایت به اینکه این میانگین نیز از نقطه برش طیف بیشتر است لذا ایراد خاصی ایجاد نمی کند. نتایج فوق نشان می دهد که پاسخگویان نسبت به سؤالات تحقیق همسو با اهداف تحقیق جواب داده اند و داده ها با انحراف معیار متناسب اطراف میانگین پراکنده می دارند.

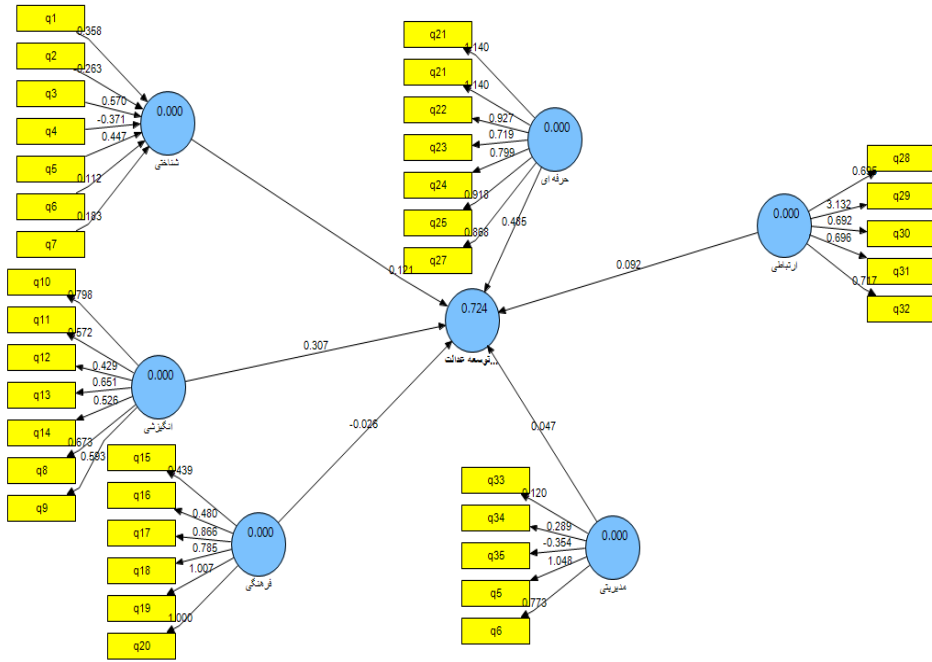
جدول ۱۱. بررسی میانگین و انحراف معیار ابعاد مدل

ابعاد مدل	میانگین	انحراف استاندارد
عوامل شناختی	۲/۸۷۶	۰/۵۶۷
عوامل انگیزشی	۳/۵۴۳	۰/۶۵۴
عوامل حرفه ای و تخصصی	۳/۲۸۷	۰/۷۲۲
عوامل فرهنگی	۳/۶۶۲	۰/۶۷۲
عوامل ارتباطی	۴/۹۸۵	۰/۳۹۸
عوامل مدیریتی	۳/۹۸۵	۰/۳۶۵

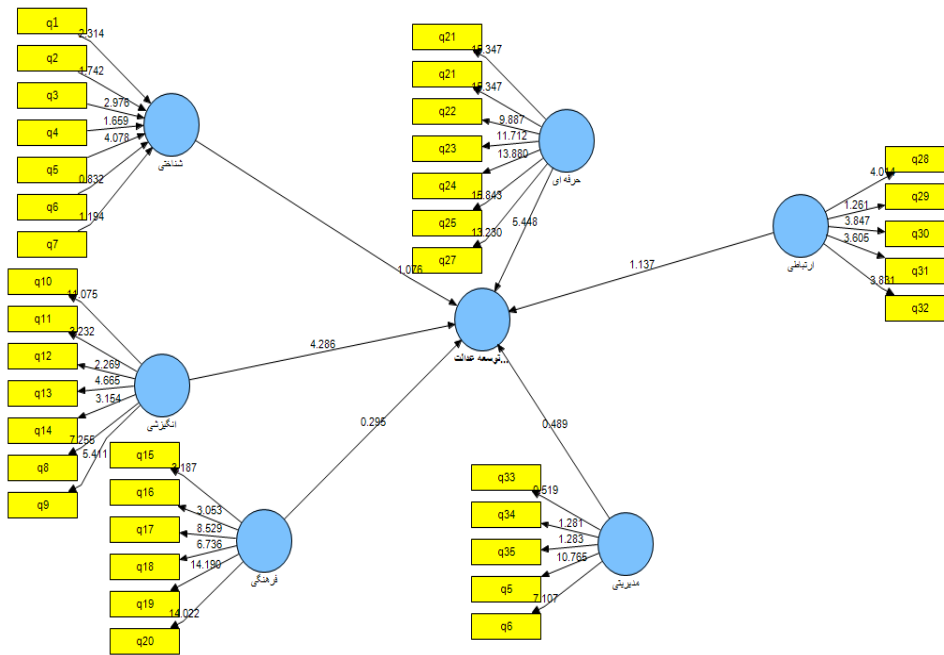
با استفاده از تکنیک مربعات جزیی و آزمون t بوت استرپینگ به کمی سازی مدل پرداخته شد که نتایج به شرح شکل های (۱ و ۲) می باشند. نتایج نشان می دهد که کلیه ضرایب به دست آمده برای ابعاد مدل مثبت بوده و کلیه مقادیر به دست آمده t بیشتر از ۱/۹۶ جدول Z بوده اند که می توان نتیجه گرفت مدل معنادار بوده و می توان به نتایج به دست آمده استناد نمود.

جدول ۱۲. ضرایب به دست آمده برای ابعاد مدل

ابعاد مدل	ضرایب	t
عوامل شناختی	۰/۴۵۵	۳/۱۶۶
عوامل انگیزشی	۰/۲۶۶	۲/۴۵۴
عوامل حرفه ای و تخصصی	۰/۳۸۷	۳/۷۱۱
عوامل فرهنگی	۰/۴۱۱	۴/۷۹۹
عوامل ارتباطی	۰/۳۸۹	۳/۶۳۴
عوامل مدیریتی	۰/۴۲۹	۴/۷۱۸

شکل ۱. مدل در حالت استاندارد

شکل ۲. مدل در حالت معناداری

برازش مدل

برازش مدل یعنی چقدر یک مدل نظری با یک مدل تجربی سازگاری دارد. برای نشان دادن اینکه مدل ترسیم شده بر مبنای چارچوب نظری و پیشینه تجربی پژوهش تا چه اندازه با داده‌های گردآوری شده در این پژوهش انطباق دارد از شاخص‌های نیکویی برازش استفاده می‌شود، بدین صورت که هر چه مقدار آن شاخص‌ها متناسب باشد نشانگر حمایت قوی‌تر داده‌ها از مدل نظری تفسیر خواهد شد.

جدول ۱۳. آماره‌های مربوط به نیکویی برازش مدل

نتیجه برازش مدل	مقادیر به دست آمده	استاندارد شاخص	شاخص‌های برازش
برازش خوب	۲/۴	$x \leq 3$	تقسیم کای-مربع بر درجه آزادی
برازش خوب	۰/۰۶	$x \leq 0/08$	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد
برازش خوب	۰/۹۳	$x \geq 0/9$	شاخص نیکویی برازش
برازش خوب	۰/۹۱	$x \geq 0/9$	شاخص نیکویی برازش تعدیل شده
برازش خوب	۰/۹۱	$x \geq 0/9$	شاخص برازش مقایسه‌ای
برازش خوب	۰/۹۲	$x \geq 0/9$	شاخص برازش افزایشی
برازش خوب	۰/۹۰	$x \geq 0/9$	شاخص برازش نرم
برازش خوب	۰/۹۳	$x \geq 0/9$	شاخص برازش غیرنرم
برازش خوب	۰/۷۶	$\geq 0/67$	ضریب تعیین

شاخص‌های نیکویی برازش شامل: (جی‌اف‌آی)^۱، (ای‌جی‌اف‌آی)^۲ و (آرام‌اس‌بی‌ای)^۳ در جدول (۱۲) نشان می‌دهند که نتایج مدل قابل اعتماد است. شاخص‌های (جی‌اف‌آی) و (ای‌جی‌اف‌آی)، هر دو بیش‌تر از حد مورد نظر برآورد شده‌اند که این آماره بزرگ‌تر از حد ملاک ۰/۹۰ بوده است. همچنین، نسبت مربع کای به درجه آزادی^۴ مقدار مناسبی را نشان داده است. همچنین معیار خطای (آرام‌اس‌بی‌ای) نیز برابر با ۰/۰۶ برآورد شده که این مقدار کوچک‌تر از حد مجاز ۰/۰۸ بوده است. بر اساس برآوردهای ارائه شده می‌توان نتیجه گرفت که مدل تست شده در جامعه مورد نظر از برازش نسبتاً خوب و قابل قبولی برخوردار بوده است. بنابراین، نتایج مدل تحقیق نشان می‌دهد که مدل مورد استفاده تحقیق حاضر از برازش مناسبی برخوردار بود.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف تحقیق حاضر ارائه الگوی نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توسعه عدالت اجتماعی بود. یافته‌ها نشان داد که ابعاد مدل شامل عوامل شناختی، عوامل انگیزشی، عوامل حرفه‌ای و تخصصی، عوامل فرهنگی، عوامل ارتباطی و عوامل مدیریتی بود که به ترتیب دارای ضرایب و مقدار تی^۵ (۰/۶۵۵، ۵/۴۵)، (۰/۷۱۲، ۷/۴۸)، (۰/۴۸۹، ۳/۳۸)، (۰/۵۶۶، ۴/۷۸)، (۰/۵۷۶، ۴/۸۵) و (۰/۴۹۲، ۳/۵۷) هستند که بر روی نقش آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توسعه عدالت اجتماعی تأثیر مثبت و معناداری دارند. این یافته‌ها در بعد عوامل شناختی با تحقیقات محمودزاده و نوری (۱۳۹۵)، اکبری بورنگ و نصراللهی (۱۳۹۵)، در بعد عوامل انگیزشی با تحقیق رسول‌زاده اقدم و علیدوستی (۱۳۹۲)، در بعد عوامل حرفه‌ای و تخصصی با تحقیق نوغانی (۱۳۸۶)، در بعد عوامل فرهنگی با تحقیق در بعد عوامل ارتباطی با تحقیقات دادلانی (۲۰۱۶)، در بعد عوامل مدیریتی با تحقیقات وینست (۲۰۱۲)، جانسون (۲۰۱۱)، چيو و چو (۲۰۱۰)، همسو می‌باشد. با توجه به یافته‌ها می‌توان بیان داشت که در بعد عوامل شناختی توجه به روز کردن اطلاعات کاربران، آموزش سواد اطلاعاتی، دسترسی آسان کاربران به منابع اطلاعاتی، در بعد عوامل انگیزشی توجه به ایجاد امکانات برای همه اعضا، ترغیب کاربران به رشته‌های مختلف فرهنگی و هنری، تشویق و جلب رضایت کاربران و اجرای فضایی مفرح و شاد برای کاربران، در بعد عوامل حرفه‌ای و تخصصی توجه به مشارکت

۱. GFI= Goodness of fit index

۲. AGFI = Adjusted goodness of fit index

۳. RMSEA = Adjusted goodness of fit index

۴. (X^2/df)

۵. T

در تصمیم‌گیری‌های کتابخانه‌ای و ایجاد و تسهیل بهره‌مندی تمام اعضا از منابع اطلاعاتی، در بعد عوامل فرهنگی توجه به گسترش فرهنگ ایرانی، تشکیل کمپین‌های فرهنگی و توجه به فرهنگ‌های بومی و محلی مناطق، در بعد عوامل ارتباطی توجه به رفع مشکلات ارتباطی کاربران و استفاده طولانی مدت از فضای مجازی و در بعد عوامل مدیریتی شناخت نقاط مثبت و منفی فرهنگ کشورهای دیگر، شرکت مدیران کتابخانه‌ها در فعالیت‌های ثمربخش و مجهز بودن فضای کتابخانه‌ها باید مورد توجه قرار گیرد. هر پژوهشی با محدودیت‌هایی مواجهه است که عدم امکان تعمیم نتایج به سایر جوامع و سوگیری نمونه آماری در پاسخ‌گویی به سئوالات پرسشنامه از مهم‌ترین محدودیت‌های تحقیق حاضر بود. به محققان هم پیشنهاد می‌گردد که جهت تعیین اهمیت و اولویت‌های شاخص‌های شناسایی شده به رتبه‌بندی آن‌ها پرداخته و همچنین می‌توانند با مدل ارائه شده به سنجس میزان آمادگی نقش‌آفرینی کتابخانه‌های عمومی در توسعه عدالت اجتماعی اقدام نمود.

منابع

- ازکیا، م. و غفاری، غ. (۱۳۹۳). جامعه‌شناسی توسعه. کیهان.
- اسماعیل‌پور، ن.، دستا، ف.، و ایرجی، س. (۱۳۹۴). تحلیل توزیع فضایی کتابخانه‌های عمومی سطح شهر یزد. *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۱۹ (۵۲)، ۱-۲۴.
- اکبری بورنگ، م.، و نصراللهی، س. ن. (۱۳۹۵). بررسی فرهنگ مطالعه در دانش‌آموزان شهر بیرجند. *نشریه مطالعات فرهنگی اجتماعی خراسان*، ۱۱(۱)، ۴۹-۶۲.
- باباشمس، آ. (۱۳۹۵). عبور کتابخانه ملی از گذرگاه فرهنگ و توسعه فرهنگ (مصاحبه با تنی چند از خبرگان کتابخانه ملی). *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۷ (۱).
- بیات، ع. (۱۳۹۶). فرهنگ واژه‌ها (درآمدی بر مکاتب و اندیشه‌های معاصر). سمت.
- بیرانوند، ع.، و نیک‌کار، م. (۱۳۹۴). کتابخانه‌های عمومی و توسعه فرهنگی. انتشارات چاپار.
- پیشگو، ح.، و ملازهی، ا. (۱۳۹۸). بررسی تأثیر راهکارهای آموزش کتاب‌خوانی بر افزایش انگیزه مطالعه و میزان مطالعه غیردرسی دانش‌آموزان ابتدایی. *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، ۲۵ (۴)، ۶۲۹-۵۹۷.
- جواهری، ف.، و محمدی، ا. (۱۳۹۷). تأملی در وضعیت مطالعه دانشجویان با تأکید بر نقش خانواده و دانشگاه (مطالعه موردی سه دانشگاه دولتی). *راهبرد فرهنگ*، ۱۱ (۴۱)، ۷۵-۱۰۴.
- خادمی‌زاده، ش.، شکاری، م.، نواح، ع.، هاشمی، ا.، و کوهی رستمی، م. (۱۴۰۰). بازاندیشی در کارکرد کتابخانه‌های عمومی از منظر حوزه عمومی یورگن هابرماس. *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۳۲ (۲)، ۳-۲۱.
- خراسانچی، م. (۱۳۸۵). نقش کتابخانه‌های عمومی برای کودکان و نوجوانان. *کتاب ماه کودک و نوجوان*، (۱۱۲ تا ۱۱۴)، ۲۱-۲۴.
- خنیفر، ح.، طاهری، ف.، و سیار، ا. (۱۳۹۳). راهکارهای اجرایی ارتقاء فرهنگ مطالعه در بین دانش‌آموزان. *مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۵ (۹۸)، ۸۷-۱۰۵.
- دمپسی، ک. (۱۳۹۵). چرا کتابخانه‌ها ضروری هستند؟ ترجمه: بهجت نژاد محمد نامقی. *مجله کتابدار*، ۲ (۶).
- رسول‌زاده اقدم، ص.، و علیدوستی، م. (۱۳۹۴). بررسی ارتباط سرمایه‌های فرهنگی خانواده‌ها با میزان گرایش فرزندان آن‌ها به کتابخوانی (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلیل در سال ۱۳۹۲). *تغییرات اجتماعی - فرهنگی*، ۱۲ (۴)، ۶۸-۸۸.
- عسکری ندوشن، ع.، و صباغچی، م. (۱۳۹۷). ارزیابی نیازهای جوانان و اولویت‌های سیاستی مرتبط با آنان در شهر یزد با به کارگیری الگوی اهمیت-عملکرد. *فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی*، ۲۹ (۲)، ۳۹-۶۴.
- غفاری، س.، و علیزاده، س. (۱۳۹۹). بررسی نقش کتابخانه‌های عمومی منطقه آزاد ماکو در توسعه فرهنگ ارتباط آن منطقه. *دانش‌شناسی*، ۱۳ (۵۰)، ۶۴-۷۵.

- مصطفوی، س. ر.، و غیاثوند، ا. (۱۳۹۰). سبک مصرف کتاب و وضعیت کتابخانه های عمومی در شهر تهران. جامعه و فرهنگ. فصیحی، ح. (۱۳۹۸). تحلیل دسترس پذیری کتابخانه های عمومی در منطقه ۲۰ شهرداری تهران. تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه های عمومی (پیام کتابخانه)، ۲۵(۲)، ۲۳۳-۲۵۶.
- قاضی دزفولی، ث. ا.، و سعیدی زاده، س. (۱۳۹۹). بررسی موانع مؤثر بر جذب و استفاده ی کاربران از خدمات کتابخانه های عمومی: مطالعه موردی شهر دزفول. دانش شناسی، ۱۳ (۴۹).
- کیان راد، ز.، فهیم نیا، ف.، و نقشینه، ن. (۱۳۹۶). ارزیابی خدمات جنبی کتابخانه های وابسته به نهاد کتابخانه های عمومی شهر تبریز و نقش آن در توسعه فرهنگ مطالعه مخاطبان کودک و نوجوان آن. پژوهشنامه کتابداری و اطلاع رسانی، ۷(۲)، ۴۱-۶۰.
- محمودزاده، ح.، و نوری، ا. (۱۳۹۶). بررسی توزیع فضایی کتابخانه های عمومی شهر ارومیه با استفاده از الگوریتم های فازی و GIS با تأکید بر عدالت اجتماعی. تحقیقات اطلاع رسانی و کتابخانه های عمومی، ۲۳ (۴)، ۴۴۱-۴۶۵.
- میرحسینی، ز.، پاکدامن، ن.، و نفری زاویه، ا. (۱۳۹۸). نقش کتابخانه های عمومی شهرداری تهران در ارتقای سرمایه اجتماعی شهروندان. دانش شناسی، ۱۲ (۴۶)، ۹۴-۱۰۸.
- نوغانی، م. (۱۳۸۶). تأثیر نابرابری سرمایه فرهنگی بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان پیش دانشگاهی در دستیابی به آموزش عالی. تعلیم و تربیت، ۲۳ (۳)، ۷۱-۱۰۱.

References

- Akbari Burang, M., & Nasrallahi, S. N. (2015). Investigation of study culture among students of Birjand city. *Journal of Khorasan Cultural and Social Studies*, 11(1), 49-62. [In Persian]
- Askari-Nodoushan, A., & Sabaghchi, M. (2018). The Use of Importance-Performance Analysis (IPA) in Evaluating Gap between Youth Needs and Policies' Proprieties in Yazd, Iran. *Journal of Applied Sociology*, 29(2), 39-64. [In Persian]
- Audunson, R. A., Aabo, S., Blomgren, R., Hobohm, H. C., Jochumsen, H., Khosrowjerdi, M., & Varheim, A. V. (2019). Public libraries as public sphere institutions: A comparative study of perceptions of the public library's role in six European countries. *Journal of Documentation*, 75 (6), 1396-1415.
- Aytac, H., & Dokmeci, V. (2007). Spatial analysis of library system and proposal for new Libraries in Istanbul. *European Planning Studies*, 15(8), 1127-1137. DOI: 10.1080/09654310701448253.
- Babashams, A. (2015). Passing the National Library through the Passage of Culture and Culture Development (interview with Tenni Chand, one of the experts of the National Library). *National Library and Information Organization Studies Quarterly*, 27 (1). [In Persian]
- Bayat, A. (2016). *Culture of words (introduction to contemporary schools and thoughts)*. Samt. [In Persian]
- Biranvand, A., & Nikkar, M. (2014). *Public libraries and cultural development*. Chapar Publications. [In Persian]
- Chiu, M. M., & Chow, B. W. Y. (2010). Culture, motivation, and reading achievement: High school students in 41 countries. *Learning and Individual Differences*, 20 (6), 579-592.
- Copeland, A., Yoon, A., & Zhang, S. (2021). Data Reuse Practices and Expectations for Data Resources and Services among Public Library Users. *Public Library Quarterly*, 40(4), 330-345.
- Ezekia, M., & Ghaffari, G. (2014). *Sociology of development*. Keyhan. [In Persian]
- Dempsey, K. (2015). Why are libraries necessary? Translation: Behjat Nejad Mohammad Namghi. *Librarian Magazine*, 2 (6). [In Persian]
- Esmaeelpour, N., Dasta, F., & Iradj, S. (2015). Analysis of Spatial Distribution of Public Libraries in the City of Yazd. *Geography and Planning*, 19(52), 1-24. [In Persian]
- Fasihi H. (2019). Analyzing the Public Libraries' Accessibility in the Municipality of District 20 of Tehran. *Research on Information Science & Public Libraries*, 25 (2), 233-256. [In Persian]
- Ghaffari, S., & Alizadeh, S. (2021). The role of public libraries of the free zone Maku in the development of the culture of the region. *Journal of Knowledge Studies*, 13(50), 64-75. [In Persian]
- Ghazidezfoli, S., & Saeidy Zadeh, S. (2021). Investigating barriers affecting the attraction and use of Dezful Public Library Services. *Journal of Knowledge Studies*, 13(49). [In Persian]
- Johnson, C.A (2012). How do public libraries create social capital? An analysis of interactions between library staff and patrons. *Library and Information Science Research*, 34 (1), 52-62.
- Javaheri, F., & Mohammadi, M. (2018). A Reflection on the Situation of Students' Study, with Special Emphasis on the Role of Family and University: A Case Study of Three State Universities. *Culture strategy*, 11(41), 75-104. [In Persian]

- Khademizadeh, S.H., Shekari, M.R., Navah, A., Hashemi, E., & Koochi Rostami, M. (2021). Rethinking Functioning of Public Libraries from the Perspective of Jürgen Habermas Public Sphere. *Librarianship and Information Organization Studies*, 32(2), 3-21. [In Persian]
- Khorasanchi, M. (1385). The role of public libraries for children and teenagers. *Book of Children and Adolescent Month*, (112 to 114), 21-24. [In Persian]
- Kian Rad, Z., Fahimnia, F., & Naghshineh, N. (2018). Evaluation of the Ancillary Services of the Libraries under Supervision of Tabriz City's Institution of Public Libraries, and Their Effects on Developing the Users' Reading Culture (Children and Teenagers). *Library and Information Science Research*, 7(2), 41-60. [In Persian]
- Khanifar, H., Taheri, F., & Sayyar, A. (2014). Examine executive solutions of study culture promoting among Qom province students with emphasis on book-studying. *Librarianship and Information Organization Studies*, 25(2), 86-105. [In Persian]
- Mustafavi, S. R., & Ghiathund, A. (2018). *The style of book consumption and the state of public libraries in Tehran. Society and culture.* [In Persian]
- Mahmoudzadeh H, & Noori E. (2018). Assessment of Spatial Distribution of Public Libraries in Urmia Using Fuzzy Algorithms and GIS with a particular Emphasis on Social Justice. *Research on Information Science & Public Libraries*, 23 (4), 441-465. [In Persian]
- Mirhosseini, Z., pakdaman, N., & Nafari Zavieh, E. (2019). Role of Municipality Public Libraries in Promoting Social Capital. *Journal of Knowledge Studies*, 12(46), 94-108. [In Persian]
- Noghani, M. (1386). The effect of cultural capital inequality on the academic success of pre-university students in achieving higher education. *Education*, 23(3), 71-101. [In Persian]
- Pishgoo H, & mollazehi A. (2019). A Study of the Effect of Teaching Approaches to Foster Book Reading and on the Increase in Motivation for Reading and the Amount of Non-curricular Reading among the Elementary Students. *Research on Information Science & Public Libraries*, 25 (4), 597-620. [In Persian]
- Rasolzadeh aghdam, S., & Alidosti, M. (2016). Investigating the relationship between the cultural capital of families and the tendency of their children to read books (a case study of Islamic Azad University Khalkhal branch students in 2012). *Journal of Socio-Cultural Changes*, 12(4), 68-88. [In Persian]